

ආලෝක ස්වරූපී වූ ආයුක් ශාස්ත්‍රය හා රෝග දූෂිතය සඳහා ඇස වැනි වූ ස්වකීය වූ බුද්ධිය යන දෙක විවේචනය පෙරටු ව යොදා විකිත්සා කරන්නා වූ වෛද්‍යවරයා අපරාධ කරන්නෙක් නො වන්නේ ය.

18. ඖෂධ (ද්‍රව්‍ය) ආදී පාද තුන විකිත්සා කාර්යය පිළිබඳ ව වෛද්‍යවරයා ආශ්‍රය කොට රෝග ශාන්තියට කාරණ වේ. එහෙයින් ශාස්ත්‍රඥාදී ස්වකීය ගුණ සතර ලැබීම සඳහා වෛද්‍යවරයා විශේෂයෙන් උත්සාහ කටයුතු ය.

වෘත්තියෙහි ප්‍රභේද

19. පිඨික රෝගීන් කෙරෙහි මෛත්‍රිය හා කරුණාව ද, සාධ්‍ය රෝගයන්හි විකිත්සාව ද, මරණාසන්න රෝගීන් පිළිබඳ ව උපේක්ෂාව හෙවත් විකිත්සා භාරය (කෙළින් ම) නො ඉසිලීම ද යන විසින් වෛද්‍යවෘත්තිය සිවු වැදූරුම් වෙයි.

විෂය සංග්‍රහය

20. බෙහෙත, හිෂක් ආදී චතුෂ්පාදය, එහි (සොළොස් වැදූරුම්) ගුණ, (පාද අතුරෙහි) වෛද්‍යවරයාගේ ප්‍රධානත්වය හා ඥානය, වෛද්‍යවරයාගේ (මෛත්‍රී, කරුණා, ප්‍රීති, උපේක්ෂා යන) චතුර්විධ බ්‍රාහ්මීබුද්ධිය යන සියල්ල මෙම බුද්ධික-චතුෂ්පාද අධ්‍යායයෙහි ලා මැනවින් ප්‍රකාශ කරනලදී.

10. අධ්‍යායය

1. (i) මංගල්‍යයෙක් වෙ වා! මින් පසු අපි, මහාවතුෂපාද නම් අධ්‍යායය ව්‍යාධ්‍යා කරන්නෙමු.

(ii) හඟවත් වූ ආත්‍රෙය සෘෂිවරයා මෙසේ ම කියේ ය.

ප්‍රකෘතභේෂජය

2. ඡෝඩශ අංශ යුක්ත වූ වෛද්‍යාදි පාද සතර භේෂජ නමැ යි වෛද්‍යවරයෝ කියත්. මින් පූර්ව අධ්‍යායයෙහි සොළොස් වැදෑරුම් ගුණ සමන්විත වූ යම් පාද සතරක් කියනලද ද, එය ම ප්‍රකෘත භේෂජ වේ. එම ඖෂධ ම යුක්තිසුක්ත වූ කල්හි නිසැක ව ම ආරෝග්‍යදාය පිණිස ප්‍රමාණවත් වෙතැ යි හඟවත් වූ අතිපුත්‍ර පුත්‍රභිසූ මහර්ෂි තෙම කියේ ය. එනමුත් එය නො පිළිගත් මෙමත්‍රෙය මුනිවරයා එය එසේ නො වේ ය යි කී ය. කරුණු කීම් ද යත් : ස්මෘතීන්ද්‍රියකතාදි ගුණ විශිෂ්ට වූ ද, යෝග්‍ය ඖෂධ හා පරිවාරකයන් ඇත්තා වූ ද, අප්‍රමත්ත වූ බොහෝ රෝගීන්; ගුණවත් වූ වෛද්‍යවරයන් ගේ ප්‍රතිකාරවලින් සුවයට පත් වන අතර ම, එසේ යුක්ත වූ බොහෝ තත්හි රෝගීන් මරණයට පැමිණෙන බව ද දක්නා ලැබේ. එහෙයින් බෙහෙත කිසිවක් නො කරනසුලු වෙයි. ඒ මෙසේ යි :— ජලයෙන් තොරවූ හිස් තැනකට (වළකට) හෝ දියෙන් පිරුණු පොකුණකට දිය සාද්‍රපයක් දැමීමෙන් ද, ගලා බහින ගහකට නැත හොත් විශාල පස්ගොඩකට පස් මිටක් දැමීමෙන් ද කිසි ප්‍රයෝජනයක් නො වන්නාක් මෙනි. එසේ ම ඖෂධ නො ලබන්නා වූ ද, පරිවාරකයන් නොමැත්තා වූ ද, ලෝභයට වසභ ව පරා සේවනය පිළිබඳ නියමය නො පිළිපදනා වූ ද, අදක්‍ෂ වෛද්‍යයන් විසින් ප්‍රතිකාර කරනු ලැබූවා වූ ද සමහර රෝගීන් සුව වනු දක්නාලැබේ. එසේ ම බොහෝ රෝගීහු ඡෝඩශ ගුණ යුක්ත පාද වතුෂ්ටය ඇත ද මරණයට පැමිණෙත්. තවද, පිළියම් කළත් සමහරු නිරෝග වෙත්, සමහරු මැරෙත්. පිළියම් නො කළත් සමහරු සුවය ලබත්, සමහරු මැරෙත්. කරුණු මෙසේ හෙයින් භේෂජ අභේෂජ යන දෙක ම එක සමාන යයි සිතේ.

පිළිතුර

එයට පිළිතුරු දුන් මහර්ෂි ආත්‍රෙය මෙසේ කී ය. මෙමත්‍රෙය! ඔබ වරදවා සිතන්නෙහි ය. ඡෝඩශ ගුණ යුක්ත වූ මේ භේෂජයන් ගෙන් ඇතැම් රෝගීහු මරණයට පැමිණෙතැ යි ඔබ කියන කියුම යුක්තිසුක්ත නො වේ. මක්නිසා ද යත්:—බෙහෙදින් සුව කටහැකි රෝග සම්බන්ධයෙන් බෙහෙද කිසි විටෙකත් අකාරණ (නිෂ්ඵල) නොවේ¹. නැවත යම් ආකූරයෙක් හුදෙක් සම්පූර්ණ වූ ඖෂධවලින් තොර ව (ඉබේ) නිරෝග වේ ද, එ බඳු තත්හි අවබෝධ කටයුත්තේ ඔහු ගේ ඒ රෝගය භේෂජයන් ගෙන් අන්‍ය වූ උපායවලින් සංසිද්ධිය හැකි නිදන විශේෂයන් ගෙන් ඉපදී ඇති බව ය. යම් සේ වැටුණාවූ පුරුෂයා, නැගිටීමට සමර්ථ වුවත්, අනෙකෙකු ගේ උදව්වෙන්-බල ලැබ පහසුවෙන් හා ඉක්මනින් නැගිටී ද, එසේ ම සාධ්‍ය රෝගයන් ගෙන් පෙළෙන්නාවූ ආකූරයෝ බෙහෙත් නොමැති ව ලෙඩින් මිදීමට සමර්ථ වුවත්, සම්පූර්ණ වූ ඖෂධ කරණ කොට ගෙන නො විධා ව වහා රෝගයන් ගෙන් මිදෙන්නාහ. තවද සම්පූර්ණ භේෂජයන් ගෙන් වුවත්, යම් රෝගී කෙනෙක්

¹ සොළොස් වැදෑරුම් ගුණ යුක්ත වූ පිළියමින් ප්‍රතිකාර කොටත් සුව නො ලබන්නා වූ තැනැත්තෝ වනාහි අසාධාරණව පිහිතයෝ වෙත්.

රෝගවෘත්තය නො ව මැරෙන්නාහු ද, ඒ සියල්ලෝ ම භේෂජසාධ්‍ය රෝගයන් ගෙන් පෙළෙන්නාහු නො වෙත්. සියලු ම රෝග උපායසාධ්‍ය (භේෂජසාධ්‍ය) නො වන හෙයිනි. එහෙයින් එ බඳු රෝගයෝ භේෂජවලින් කටයුතු ප්‍රතිකාර රහිතයෝ වෙත්. උපායසාධ්‍ය ව්‍යාධිහු උපායයෙන් තොර ව නො සංසිදෙත්. අසාධ්‍ය රෝගයන්ට ද බෙහෙත් නොමැත්තේ ය. ප්‍රාඥ වෛද්‍යවරයා වුව ද, මරණාසන්න රෝගියාට ආරෝග්‍යදායක අසමත් වන්නේ ය. පරික්ෂා කොට හෙවත් සාධ්‍යාසාධ්‍ය භාවයන් විශේෂයෙන් සලකා බලා ප්‍රතික්‍රියායෙහි යෙදෙන්නා වූ වෛද්‍යවරයෝ සිඬි ලාභයෙහි සමථී වෙත්¹. ධනුර්විද්‍යායෙහි නිතර අභ්‍යාසය ඇති, ශර සන්ධානයෙහි දක්ෂයෙක් දුන්න ගෙන ඊය යොද නුදුරු ව පිහිටි විශාල වස්තුවකට විදින්නේ, විචල වූ ඉලක්කය ඇත්තෙකු නො වී අභිප්‍රේත කාර්යය සම්පාදනය කරන්නේ යම් සේ ද, එසේ ම ශාස්ත්‍ර කථික නියම ගුණවත් උපකරණ සහිත වූ වෛද්‍ය තෙමේ ද, සාධ්‍යාසාධ්‍යතාදිය පරික්ෂා කොට ක්‍රියාරම්භ කරන්නේ, සාධ්‍ය රෝගයට ප්‍රතිකාර කිරීමෙන්, රෝගියා නිශ්චිත වශයෙන් ම ආරෝග්‍යයට පමුණුවන්නේ, අපරාධකාරයෙක් නො වන්නේ ය. එහෙයින් භේෂජ අභේෂජ දෙක කිසි කලෙකත් තුල්‍යඵල නො වේ ම ය.

සැලකිය යුත්තක්

3. අපි ව්‍යාධිවිපරිත වූ භේෂජයෙන් පිළියම් කරමු නම්, මතු පැවසෙන මේ මේ කරුණු ද අපට ප්‍රත්‍යක්ෂ වෙයි. ක්ෂීණ, කෘශ, දුර්වල තැනැත්තා පෝෂණ ඖෂධවලින් සන්තර්පිත කරමු. ස්පූල මේදය බහුල තැනැත්තා අහෝර්ත, ලඛ්‍යතාදියෙන් අපතර්ජිණය කරමු. උෂ්ණයෙන් තැවුණුවත් ශීතල ක්‍රියාවෙන් ද, ශීතපිඬිතයා උෂ්ණ ක්‍රියාවෙන් ද විකිත්සා කරමු. ක්ෂීණ ධාතුන් පුරණය කොට, වැඩි වූ ධාතුන් අඩු කරමු. රෝග විපරිත ඖෂධයන් ගෙන් ආතුරයන්ට විකිත්සා කරන්නාක්මෙන් ම ව්‍යාධිහු ගේ භේතු විපරිත ඔසුවලින් ද, එසේ ම රෝගයට ප්‍රතිකාර කොට රෝගියා යහපත් ප්‍රකෘතියෙහි පිහිටුවමු. එහෙයින්, එසේ කරනු ලබන්නේ ක්ෂීණ ආදීන් පිළිබඳ ව කියනලද ඖෂධ සියල්ල අපට ඒකාන්තයෙන් කාන්තකම ම ය².

මතාන්තර

4. සාධ්‍යාසාධ්‍ය විභාග දන්නා වෛද්‍ය තෙම, උපයුක්ත කාලයෙහි ඥානය පෙරදැරි කොට, විකිත්සාව ආරම්භ කරයි නම්: හෙතෙම ඒකාන්තයෙන් එය සිඬි කරයි හෙවත් රෝගප්‍රශමනයෙහි සමථී වෙයි.

5. යම් විකිත්සකයෙක් අසාධ්‍ය රෝගයන්ට ප්‍රතිකාර කරයි ද, ඔහු ගේ ධන-ලාභාදි ස්වාථීය සහ පාණ්ඩිත්‍යය ද, කීර්තිය ද භානියට පැමිණේ. ලෝකයා ගේ අපවාදයට ද භාජන වේ. විකිත්සා කම්ය පිළිබඳ ව කිසිවෙක් ඔහු නො කැඳවයි.

6. සාධ්‍ය රෝගය සුඛසාධ්‍ය, කෂ්ටසාධ්‍ය යන විසින් ද, අසාධ්‍ය රෝගය යාප්‍ය, ප්‍රත්‍යාබෝය (ප්‍රතික්ෂෙප කටයුතු) යන විසින් ද දෙවැදූරුම වෙයි.

¹ සාධ්‍ය රෝගීන් ගේ විකිත්සාභාර ග්‍රහණය සහ අසාධ්‍ය රෝගීන් ප්‍රතික්ෂෙප කිරීම සිඬියට භාජන වීමට භේතු වේ.

² යම් හෙයකින් භේෂජ සමූහය නැ තද, ඉහ වූ දෛවය, ආතුරයා ලෙඩින් මිදීමට සමත් වුවත්, එය ඒකාන්තකම නො වේ. ඒ කෙසේ ද? ශීතයෙන් පිඬිතයන්ට ශීත රශ්මිය, අවව, ස්පූල ව්‍යුහාදිය ශීත නිවාරණයට යම් සේ කාන්තකම ද, හුදෙක් ඉහ වූ දෛවය එසේ නො වන්නාක් මෙනි.

7. සාධාරණ රෝග පිළිබඳ විකල්පනා ත්‍රයයෙන් වේ. අල්පසාධාරණ, මධ්‍ය-සාධාරණ, උත්කෘෂ්ටසාධාරණ යන විසිනි. නියත අසාධාරණ රෝගයන් පිළිබඳ විකල්පනයෙන් නැත්තේ ය¹.

සුඛසාධාරණ ලක්ෂණ

8. යම් රෝගයක උත්පත්ති හේතුව ස්වල්ප වේ ද, ඉපදීමට පෙර පහළ වන පූර්වරූපයෙන් ඉපදීමෙන් පසු ඇති වූ රූපයෙන් ස්වල්ප වෙන් ද, රස රක්තාදි පූර්වරූපයෙන් ඉපදීමෙන් පසු ඇති වූ රූපයෙන් ස්වල්ප වෙන් ද, රස රක්තාදි පූර්වරූපයෙන් රෝගාරම්භක වාතාදි දෝෂයන් හා සමාන ගුණ නොවෙන් ද, දෘෂ්‍ය පද්ධතියෙන් රෝගාරම්භක වාතාදි දෝෂයන් හා සමාන ගුණ නොවෙන් ද, ආරම්භක වාතාදි දෝෂ සමූහය ඒ රෝගියාගේ නිර්මාණයක් නොවේ ද, එසේ ම ආරම්භක වාතාදි දෝෂ සමූහය ඒ රෝගියාගේ නිර්මාණයක් නොවේ ද, රෝගය යම් දේශයක දී ආරම්භ වූයේ නම් එය රෝගියාගේ නිර්මාණයක් නොවේ ද, රෝගය ඒක මාසී (රෝගයාගේ ගතිය එක ම මාසීයක) වේ ද, රෝගය නොපැරණි ව උපද්‍රව්‍ය රහිත වේ ද, රෝගය එක ම දෝෂයකින් හටගත්තේ වේ ද, රෝගියාගේ දේහය සියලු මාසකම (වමන, විරේචනාදිය) ඉවසීමෙහි සමත් වේ ද, විකිත්-සාවත් හිෂගාදි වතුෂ්පාද සමත්වන වූයේ ද, එකල්හි ඒ සියල්ල රෝගියාගේ සුඛසාධාරණ ලක්ෂණ ය යි දැන ගන්නේ ය.

කෘච්ඡ්‍රසාධාරණ ලක්ෂණ

9. රෝගියාගේ නිදන, පූර්වරූප, රූප යන මේවා පිළිබඳ බලය මධ්‍ය (නොවැඩි, නොඅඩු) වේ ද, ශීතෝෂ්ණාදි කාල, වාතාදි ප්‍රකෘති, රසාදි දෘෂ්‍ය යන මොවුන් අතුරින් එකක් හෝ රෝගාරම්භක වාතාදි දෝෂයන් සමඟ සමාන ගුණ යුක්ත වේ ද, එකල්හි ඒ රෝගය කෘච්ඡ්‍රසාධාරණ ය යි දන්නේ ය. ගර්භිණී, වෘධ, බාල යන මොවුන් පිළිබඳ, අල්ප උපද්‍රවයන් ගෙන් යුක්ත වූ රෝගය ද කෘච්ඡ්‍රසාධාරණ වෙයි. එසේ ම ශල්‍ය, ක්ෂාර අග්නිකම් සාධාරණ රෝගයෝ ද, බොහෝ පුරාතන වූ රෝගයෝ ද, මම්, සන්ධි ආදි ස්ථානවල හටගත් රෝගයෝ ද කෘච්ඡ්‍රසාධාරණය. රෝගය ඒකමාසීගත වුව ද, හිෂගාදි පාද සතර සම්පූර්ණ ගුණවත් නුවූයේ නම්, ඒ ඒකමාසීගත රෝගය ද කෘච්ඡ්‍රසාධාරණ වන්නේ ය. විමාසීගත වූ ද, විදෝෂප වූ ද, ඉපද වැඩිකලක් ගත නොවූ ද රෝගයන් කෘච්ඡ්‍රසාධාරණ ය යි දන්නේ ය.

යාප්‍ය, අසාධාරණ, ලක්ෂණ

10-11. යම් අසාධාරණ රෝගයක් පර්වස්ථනය කරණ කොට ගෙන ස්වල්ප සැපයක් හෙවත් එවේලාවට පමණක් සුවයක් ලැබ, ස්වල්ප වූ හේතුවකින් නැවතත් එළඹේ ද, එසේ ම රෝගියාගේ ආයුෂ්‍ය ඉතිරි වැ ඇත්තේ ද, එවිට ඒ රෝගය යාප්‍ය ය යි දන්නේ ය. යම් රෝගයක් මේදස් ආදි ගම්භීර ධාතුගත හෝ රසරක්තාදි බොහෝ වූ ධාතුගත ද, මම් හා සන්ධිස්ථාන ආශ්‍රිත ද, නිරන්තරයෙන් අනුබන්ධ

¹ බොහෝ වූ ශමන උපායයන් ගෙන් සංසිද්ධ රෝගය අල්පසාධාරණ නම්. අඩු වැඩි නුඩු ශමන උපායයන් සංසිද්ධ රෝගය මධ්‍යමසාධාරණ නම් වේ. ස්වල්ප වූ ශමන ක්‍රියාවන් ගෙන් සංසිද්ධයන් උත්කෘෂ්ටසාධාරණ නම්. සාධාරණ හා කෘච්ඡ්‍රසාධාරණ රෝග මෙකී පරිදි තුන් වැදෑරුම් ය. උපාය හේතුයන් යාප්‍ය රෝග ද ත්‍රිවිධ බව දැන යුතු ය. එනමුත් අසාධාරණ රෝගයෙහි එබඳු කල්පනා නැත.

වේ ද, දිඬු කාලයක් පැවතියේ ද, විදේශයන් වේ ද, එබඳු රෝගයක් යාප්‍යයයි දන්නේ ය. එනමුත් ත්‍රිදේශ රෝගයක් මෙකී අවස්ථාවන් ගෙන් යුක්ත වූයේ නම් : එය අසාධ්‍ය වෙයි. යම් රෝගයක් විකිත්සාව ඉක්මවා ගියේ ද, උර්ධ්ව අධ්‍යායයක් යන සියලු මාග්‍රි ගත වී ද, එසේ ම ඖක්සකා, අස්ථිරවිත්තතා යන මේවා උපදවන අතර ම ඉන්ද්‍රියනාශකත් වේ ද එය අනුපත්‍රම (ප්‍රතික්ෂේප කටයුතු) රෝගයෙකැ යි දන්නේ ය. තවද දුර්වලයා ගේ අතිශයින් වැඩුණු රෝගයට හා අරිෂ්ට ලක්ෂණ සහිත වූ රෝගයට ද පිළියම් නො කටයුත්තේ ය.

පිළියම් ඇරඹීම

12-13. බුඬ්මත් වෛද්‍යවරයා විසින් පළමු ව රෝගයන් ගේ සාධ්‍යාසාධ්‍ය ලක්ෂණ සියල්ල පරීක්ෂා කොට, ඉන් පසු සාධ්‍ය රෝගය පිළිබඳ විකිත්සාව ආරම්භ කටයුතු යි. සාධ්‍යාසාධ්‍ය විභාග දන්නාවූ ද, විකල්පාදි බුඬ් (ප්‍රතිපත්ති) ඇත්තාවූ ද වෛද්‍යවරයා, මෙමත්‍රෙය වැන්නවුන් මෙන් මිත්‍යා අදහස් නො වඩන්නේ ය; හෙවත් භේෂජාභේෂජයන් ගේ සමාන ගුණ නො සිතන්නේ ය.

අධ්‍යායාපී සංග්‍රහය

14. සොළොස් වැදෑරුම් ගුණ යුක්ත වතුෂ්පාද ස්වරූප වූ ඔසු ද, පාදගුණ හා භේෂජාග්‍රය කොට ඇති ප්‍රභාව ද, ආත්‍රෙය මෙමත්‍රෙය යන සාම්චරයන්ගේ මත, මතභේද, විතකි හා සිඛාන්ත ද, රෝගයන්ගේ සුඛසාධ්‍යාදි සිවු වැදෑරුම් විකල්ප හා ඔවුන් ගේ ස්වලක්ෂණ ද යන මේ සියල්ල මෙම මහාවතුෂ්පාද නම් අධ්‍යායයෙහි ලා කියනලදී. මෙම සියලු විෂයයන්හි දැනීම ඇති වූ කල්හි පිළියම් පිළිබඳ සාච්ඡාය ඇති වේ.

11. අධ්‍යායය

1. (i) යහපතක් වේවා ! මින් මතු අපි, ක්ලේෂණිය නම් අධ්‍යායය ප්‍රකාශ කරන්නෙමු.

(ii) හඟවත් ආශ්‍රෙය මහර්ෂි තෙම මෙසේ කියේ ය.

පුරාමහ ඒෂණාව

2. මෙහි ව්‍යාභි, නො නැසුණාවු චිත්තය, බුද්ධිය, දේහබලය හා චිත්තබලය යන මේවා ඇත්තාවු යම් පුරුෂයෙක් මෙලොව හා පරලොව හිත කැමැත්තේ ද ඔහු විසින් ඒ ගැන කළ යුතු කරුණු තුනක් ඇත. එනම් :—ප්‍රාණේෂණා (සැප පහසු ඇති ව දීර්ඝකාලයක් ජීවත් වීමට සෙවීම-අභිලාෂය), ධනේෂණා (ධනය ලැබීමට සෙවීම), පරලෝකේෂණා (පරලොව උතුම් සැප ලැබීමට සෙවීම-ආශාව) යන මේ යි. තුන්වැදූරුම ඒෂණා (සෙවීම, අභිලාෂ) අතුරින් සියල්ලට පළමු ව ප්‍රාණේෂණාව ගැන උත්සාහ කළ යුතුයි; ප්‍රාණය පහ කිරීමෙන් සියල්ල ම නැති වන හෙයින් (එහෙයින් බොහෝ කාලයක් සුඛිත මුදිත ව විසීමට අවශ්‍ය දේ පළමු කොට ම කටයුතු යි). ඒ ප්‍රාණයාගේ අනුපාලනය විවිධ වේ; නිරෝග තැනැත්තාගේ ස්වාස්ථ්‍යය ආරක්ෂා කිරීම හා රෝගියාගේ රෝගප්‍රශම්නයෙහි අප්‍රමාද භාවය යන විසිනි. මේ දෙවැදූරුම ප්‍රාණානුපාලනය මින් පෙරත් කියන ලදි. එසේ ම මුළු ග්‍රන්ථයෙහි ම ව්‍යාධ්‍යා ද කරනු ලැබේ. කියන ලද විධානානුසාරයෙන් මේ දෙක යමෙක් පාලනය කෙරේ ද, හෙතෙම ප්‍රාණානුපාලන හේතුවෙන් දීර්ඝායුෂ ලබයි. ප්‍රථම ඒෂණාව මෙසේ ව්‍යාධ්‍යා කරන ලදි.

ද්විතීය ඒෂණාව

3. අනතුරු ව, දෙවැනි වූ ධනේෂණාව වණිනා කරන්නෙමු: ප්‍රාණේෂණාවෙන් පසු ව ධනේෂණාව කළ යුතු වෙයි¹, ධනෝපාප්තිය පිළිබඳ උපායයෝ මෙසේ වෙත් :—කෘෂිකම්ය, පශු (ගවාදි) පාලනය, වෙළඳාම, රාජසේවය යන ආදිය ද, ජීවිතය පවත්වා ගැනීම හා ධනපෝෂණය හා දෙක ම සඳහා වන්නාවූත් සත්පුරුෂයන් විසින් ගර්භා නො කරන ලද්දවූත් අන්‍යතර විෂයය (රැකි රක්ෂාව) න් ද ධනය සැපයීමෙහි ලා උපායයන් බව දන ගන්නේ ය. එසේ ම එකී උපායයන්හි එල්බ ධනය රැස් කරන්නේ ය. මෙසේ ධනය උපයා ගෙන දීඬ කාලයක් ජීවත් වන තැනැත්තේ දිවිහිමියෙන් අනුන්ට යටත් නොවී හෙවත් අන්‍යයන් විසින් බුහුමන් කරන්නකු ව කාලය ගත කරන පුරුෂයෙක් වෙතැ යි දන්නේ ය. මෙසේ දෙවැනි ධනේෂණාව ව්‍යාධ්‍යා කරන ලද්දේ වෙයි.

තෘතීය ඒෂණාව

4. දැන් තුන්වැනි වූ පරලෝකේෂණාව වණිනා කරනු ලැබේ. මෙම පරලෝක විෂයයෙහි බොහෝ දෙනාට සැක ඇත්තේය, හෙවත් මෙලොවින් වුන ව (මැරී) නැවත උපදින්නේ කුමක් නිසාද? නුපදින්නේ හෝ කුමක් නිසා ද? යන මේ වැනි සැක බොහෝ දෙනාට ඇති වෙයි. නැවත මෙ බඳු සැක කෙසේ ඇති වේ දැයි කියනු ලැබේ :—

ඇතැම් මුනිවරයෝ ප්‍රත්‍යක්ෂවාදීහු ය, ප්‍රත්‍යක්ෂ දෙය ම එක ම ප්‍රමාණය (පිළිගතයුත්ත) කොට සලකන්නාහු ය. අනුමානාදි සොසු දේ ප්‍රමාණය කොට

¹ සැප, නිරෝග බව, ධම්, පරිභෝග යන මොවුන්ට ධනය ම සාධක හෙයින්. ධනභීතයාගේ දීර්ඝ වූ ජීවනය යම් බඳු පාපයක් (දුක් දෙන්නක්) ද, එබඳු පාපයට වඩා අධිකතර දෙවැනි පාපයක් මෙලොව නැත්තේ ය. එහෙයින් ධනය සැපයීමෙහි වෙසෙසින් උත්සාහවත් වන්නේ ය.

නො සලකන්නාහු ය. පුනර්ජන්මය (නැවත ඉපදීම) ඇසට පෙනෙන ප්‍රත්‍යක්ෂ විෂයයක් නොවන හෙයින් එකී ප්‍රත්‍යක්ෂවාදී (ඇසට පෙනෙන දේ ගැන පමණක් විශ්වාසය හෝ පිළිගැනීම ඇති) ඒ සෘෂ්ටිවරයෝ නාස්තික දෘෂ්ටිය (මෙලොව-පරලොව නැත, කම්පල නැත යනාදී ඇදහීම) අවලම්බනය කරන්නාහු ය. නැවත තවත් සම්භර සෘෂ්ටිවරයෝ තුමු, ආපතෝපදේශයෙන් හා ශාස්ත්‍රානුසාරයෙන් නිබඬ දෑ පිළිගත යුතු ය යි සලකන්නාහු පුනරුත්පත්තියක් ඇති බව ශ්‍රැතීහේදයෙන් පිළිගැනීමට කැමැති වෙත්. ඇතැමෙක් මව් පිය දෙදෙනා ම ඉපදීමට කාරණය යි ද, ඇතැමෙක් සම්භාවය ජන්මකාරණය යි ද සිතත්. තවත් සම්භර කෙනෙක් පර නිමාණය යි කියත්. එසේ ම මැවීමට කිසි කතෘවරයෙක් නැත, තමන් කැමැති පරිදි මැව්නැ යි ද අන් සම්භරු පවසත්. මෙ බද්ධ විවිධ මතහේද හේතු කොට ගෙන පුනර්ජන්මය නිශ්චය වශයෙන් ඇත්තේ ද, නැත්තේද යි සැක කරත්.¹

වැදගත් කරුණක්

බුද්ධිමත් තැනැත්තෝ නාස්තික බුද්ධිය ද, පරලෝක විෂයයෙහි සැකය ද අත් හරින්නෝය². මෙලොව ප්‍රත්‍යක්ෂ ද අල්ප ය, එනමුත් ශාස්ත්‍රය, අනුමානය, යුක්තිය යන මොවුන් ගෙන් අවබෝධ වන අප්‍රත්‍යක්ෂ දෑ බෙහෙවින් ඇත්තේ ය. ඇස් ආදී වූ ඉන්ද්‍රියයන් ගෙන් යමෙකුට ප්‍රත්‍යක්ෂ කටහැකි දේ ඇත්ත්, ඒ වක්‍ර-රාදිය ම ඔහුට අප්‍රත්‍යක්ෂ යැ³.

ඉතා සම්පයෙහි වූ ද, බොහෝ ඇත් හි වූ ද දේ බෙහෙවින් ප්‍රත්‍යක්ෂ නොවේ.⁴ යමෙකින් වැසී ඇති දෙය ද ප්‍රත්‍යක්ෂ නොවෙයි. වක්‍රරාදී ඉන්ද්‍රියයන් දුර්වල වූ කල්හි ද, රූප රසාදිය ප්‍රත්‍යක්ෂ නො කට හැක්කේ ය. සිත වෙත අතකට යොමු වූ විට ද ප්‍රත්‍යක්ෂ නොවේ.⁵ සමාන රූප විමෙන් ද ප්‍රත්‍යක්ෂ නොවෙයි.⁶ දෘඩ සුර්යකිරණයෙන් මධ්‍යාහ්න තාරකාවෝ ද දහවල් කාලයෙහි අප්‍රත්‍යක්ෂයහ. පරමාණු ආදී ඉතා සියුම් වස්තුහු ද ප්‍රත්‍යක්ෂ නො වෙත්. එසේ හෙයින් ප්‍රත්‍යක්ෂ දෙය ම ඇත, ප්‍රත්‍යක්ෂයෙන් පරිබාහිර වූ වෙනත් පිළිගත යුතු දෙයක් නැතැ යි කීම සෝදිසි නොකොට කියන කියුමෙකි. නැවත මව් පිය දෙදෙනාම ඉපදීමට කාරණය ය, සම්භාවය ම සෘෂ්ටියට කාරණය යන මේ මතයෙක් අසන ලද්දේ වේ ද, ඉන්ද්‍ර පරලොවක් නැතැ යි යන මතය ප්‍රතිෂ්ඨාපනය කිරීමෙහි ලා කරුණක් නැත්තේ ය. යුක්තිවිරල හෙයින්. එහි යුක්තිවිරෝධය මතු දක්වනු ලැබේ :—

මව් පිය දෙදෙනා ජන්මයට කාරණය වෙත් නම්, (එසේ ම) මව්ගේ හෝ පියාගේ ආත්මය අපත්‍ය (දරු) ස්වරූපයෙන් ජන්මග්‍රහණය කෙරේ නම්: ඒ ආත්මය

¹ නාස්තිකය, ආස්තිකය යන දෙපක්ෂය අතර ආස්තිකය පක්ෂය ම යහපත් යයි පිළිගෙන මෙසේ උපදෙස් දෙනලද්දේ ය.

² ප්‍රත්‍යක්ෂවාදී මුනිවරයෝ අනුමානාදී සෞඛ්‍ය ප්‍රමාණයන් නො පිළිගෙන ප්‍රත්‍යක්ෂය පමණක් එක ම පිළිගත යුක්තිය යි සලකා පුනරුත්පත්තිය ස්විකාර නො කරන්නාහු නම්: එය යුක්ති යුක්ත නො වේ.

³ තමන්ට නො පෙනෙන හේතුවෙන් ඒ ඇස් ආදිය ඔහුට නැතැ යි කිසිවෙකුට නො කිව හැක්කේ ය. වක්‍රරාදී ඉන්ද්‍රිය සමූහයාගේ ප්‍රමේයත්වය සිද්ධ කිරීම සඳහා ශාස්ත්‍රාදී සෞඛ්‍ය ප්‍රමාණයන් අවශ්‍යයෙන් ම පිළිගැනීමට සිදු වන්නේ ය.

⁴ ඇසේ ගැ අසුන් ඇසට ම නො පෙනේ. ඉතා උස් අඟස්හි පියාඹන සතා ද නො පෙනෙයි.

⁵ ලඟින් ගිය කෙනෙකු මා නුදුටුවෙහි ද යි ඇසු විට, සිත වෙනතක යොමු වී තිබුණ හෙයින් නුදුටු වෙමි යි කියන්නාක් මෙනි.

⁶ කොල්ල ගොඩකට කොල්ල ඇවසන් මිත්‍ර කළ තැනැත්තාට ඒකාකාර නියා තමන් දමූ ඇවස අදහා ගත නොහැකිවාක් මෙනි.

සම්පූර්ණයෙන් හෝ අවයව (කොටස්) වශයෙන් හෝ අපත්‍ය රූප ව උපදීද? ඉදින් පියාගේ හෝ මවගේ හෝ සම්පූර්ණ ආත්මය ම අපත්‍ය රූපයෙන් සංවරණය වූයේ නම්, එකෙණෙහි ම පියාගේ හෝ මවගේ හෝ මරණය වන්නේ ය. දෙමාපියන්ගේ ආත්මයේ අවයවයෙක කොටසෙකින් අපත්‍ය උත්පත්තිය ද නො විය හැක්කේ ය; සුක්ෂ්ම සහ අතරක් නැති ආත්මයාගේ අවයවයක් නැති හෙයිනි.¹

(දෙමාපියන්ගේ) බුද්ධිය හෝ චිත්තය හෝ අපත්‍ය ස්වරූපයෙන් සංවරණයෙහි සමත් නොවේ. ආත්මය මෙන් ඒවා ද සියුම් ය යි නිශ්චය වූ හෙයිනි.² මව පිය දෙදෙන ම උත්පත්තියට කාරණ වෙති යි යම් කෙනෙක් කියන්නේද, ඔවුන්ගේ මතයෙහි සත්වෝත්පත්තිය පිළිබඳ ව (ජරාශ්‍ර, අණ්ඩජ, ස්වේදජ, උද්භිජ්ජ යන) වතුර්විධ යෝජනයක් නො ඇති විය හැක්කේ ම ය. එනමුත් ප්‍රාණිජන්ම විෂයයෙහි ජරාශ්‍රජාදි යෝජි සතර ඇත්තේ ම ය. මේ සියු වැදූරුම් යෝජි අතුරින් ස්වේද, උද්භිද් යන යෝජි දෙකින් උපදනා ප්‍රාණින් සමඟ මව්පියන්ගේ සම්බන්ධයක් නැත්තේ ය. එහෙයින් මව් පිය දෙදෙනා ජන්මකාරණ ය යි කියන්නාන්ගේ මතය සම්පූර්ණයෙන් ම යුක්තිවිරෝධ ය.

තවත් විස්තර

සත්කෝත්පත්තිය පිළිබඳව ස්වභාවය ම කාරණ ය යි පවසා, ආත්ම, පරලෝක, පුනර්ජන්ම යන මොවුන් යම් කෙනෙක් නො පිළිගනිත් ද ඔවුන්ගේ මතය ද යුක්ති විරෝධ බව මෙහි නිර්දේශ කරනු ලැබේ :—

පඤ්චමභා භූත, ආත්ම යන භය, සත්කෝත්පත්ති විෂයයෙහි කාරණා වෙයි. දේවාසුරාදි ප්‍රාණි සමූහයා කෙරෙහි මෙකී සවැදූරුම් ධාතුන්ගේ ම ස්වලක්ෂණ දක්නා ලැබෙන හෙයිනි.³

ආත්මය චේතනාධාතුව ලක්ෂණ කොට ඇති හෙයින් එය ම, මනස, පඤ්ච මභාභූත, ඉන්ද්‍රිය යන මොවුන්ගේ සංයෝගයෙන් චේතනාසාදිය සිදුකරන්නෙක් වන්නේ ය. එහෙයින් ආත්මයෙන් තොර ව හුදෙක් පඤ්චමභාභූතයන් කරණ කොට ගෙන සත්වගණයා විෂයයෙහි චේතනාසාදි කම් සමූහය ඇති වේ ද? පඤ්චමභාභූතයන්ගේ නැවත නැවත සංයෝගය සහ විභාගයෙහි භවත් දේව නරාදීන් නිමාණය කිරීම් විෂයයෙහි ලා, ඒ පඤ්චමභාභූතයන්ගේ ක්‍රියාවෝ ම කාරණ ය හ යි කියනහොත්: එය යුක්තිසුක්ත නො වේ. පඤ්චමභාභූතයන් කෙරෙහි ක්‍රියාවත් බවක් ඇත්ත්, අවේතනික හෙයින් චේතනාසාදි කාරණා වූ

¹ මෙසේ ආත්මයාගේ අල්පාංශයෙකිනුදු අපත්‍යජන්මයක් විය නො හැක්කේ ම ය.

² මෙසේ පියාගේ හෝ මවගේ බුද්ධිය හා මනස අවයව වශයෙන් අපත්‍ය ස්වරූපයෙහි සංවරණය නො කෙරේ. සම්පූර්ණ භාවයෙකුත් අපත්‍ය ස්වරූපයෙන් නො උපදී. එසේ වුව හොත්: පියාට හෝ මව්ට එකෙණෙහි ම නිර්බුද්ධික වැ නිමිත්තයක් වන්නට සිදු වන හෙයිනි. මෙසේ එය ද යුක්ති විරුද්ධ ය. අනෙක් යුක්ති විරෝධයෙක් ද වේ. හෙ ද මතු දක්වේ.

³ යම් ධාතුවක යම් ලක්ෂණයක් පහළ වේ ද, එය ඒ ධාතුවගේ ස්වභාව ජනිත ලක්ෂණය (ස්ව-ලක්ෂණය) යි දන්නේ ය. යම් ධාතුවක යම් ස්වභාව ජනිත ලක්ෂණයක් වේ ද, ඒ ධාතුව එය මුත් අනෙකක් ප්‍රකාශ නො කරන්නේ ය. ආකාශධාතුව ග්ලක්ෂණ, සුක්ෂ්ම, මාද්‍ර, ලුප්ත හා විචිත්තාදි ගුණ යුක්ත හෙයින් මාර්දව, ශෛශියා, ලාසවකර යන ලක්ෂණ සමූහය මුත් අවේතනික හෙයින් චේතනාසාදිකාරක ලක්ෂණ ප්‍රකාශ නො කරන්නේ ය. වායුධාතුව සුක්ෂ්ම, බර, ශීතල, ලිංගික යනාදි ගුණ යුක්ත හෙයින් වේශදා, ලාසවාදිකර ලක්ෂණ මුත් අවේතනික හෙයින් චේතනාසාදිකර ලක්ෂණ පහළ නො කරන්නේ ය. මෙපරිද්දෙන් ම තේජස්, අප් සහ පාරිච්ඡි යන ධාතුව ද තම තමන් අයත් ස්වලක්ෂණ සමූහය මුත් අවේතනික හෙයින් චේතනාසාදි ලක්ෂණ ප්‍රකාශ නො කරන්නා හ.

ආත්මයෙන් තොර ව කැමැත්ත පෙරදැරි ව කිසිම ක්‍රියාවක් කිසි කලෙකත් ඇරඹීමට සමරී නොවන හෙයිනි.¹ එනමුත් කම්මයෙන් ද කම්මානකරණයක් නැත්තේ ය. එහෙයින් ආත්මයෙහි පිහිටි පඤ්චමහාභූතයෝ ස්වකීය කම්මයන් කරණ කොට ගෙන සංයෝගය විභාග කොට සවේනනික දේවනරාදි ප්‍රාණින් ඉපදවීමට සමරී නො වන්නාහ. එහෙයින් ස්වභාවවාදීන් ආත්මය, පරලොව හා පුනරුත්පත්තිය නො පිළිගෙන ස්වභාවය ම උත්පත්තියට කාරණය ය යි කීම ඒකාන්තයෙන් ම යුක්තිවිරෝධ වේ.²

වේතනාධාතුව නිත්‍ය ය ; එහි ආදියක් නැත, එය ම ආත්මය යි. එම නිත්‍ය පදවියාගේ පරනිමාණයක් කිසි කලෙකත් ඇති නො වේ. විශේෂයෙන් ඒ පර (ප්‍රධාන) පුරුෂයා වේතනාදිය උපදවන කෙබඳු උපාදානයෙකින් වේතනාදිය උපදින ආත්මය නිමාණය කෙරේ ද ? අවේනනික භූතපදවියෝ ද කිසි කලෙක වේතනික වස්තු නිර්මාණයට සමරී නො වෙත්. තවද තමන් ආත්මයක් නො වත් මැ “ පර ” පුරුෂයා වේතනික වන්නේ කෙසේ ද ? ඉදින් ඒ පුරුෂයා ම ආත්මය ය, මවන්නාත් ඔහු ම ය යි කියන්නෙහි නම් : පර නිර්මිත ජන්මයට කාරණය එයම වේවා!³ යදාවජාවාදය ද යුක්තිවිරෝධ බව දක්වනු ලැබේ.

යදාවජාවාදි නාස්තිකයින් ගේ මතය පරිදි පරික්ෂාවක් (ප්‍රමාණයක්) නැත. එහෙයින් පරික්ෂායකුත් (ප්‍රමේයයකුත්) නැත. දෙවිලොව, නිරය ආදිය ලබන කම්මයකුත් නැත. දෙවිලොව නිරය ආදිය අත්වන ශූභාශූභ කම් ඵලයකුත් නැත. මවන්නෙක් නැත. සාෂ්ටියට කාරණය ද නැත. කාරණාභාවය හේතු කොට ගෙන ශූභාශූභ කම්මයන් ගේ ද අභාවය වන හෙයින් දේව, සෘෂි, සිඛාදීන් පිළිබඳ ව පුජ්‍යාපුජ්‍ය විශේෂයෙක් ද නැත. ආත්මයකුත් නැත්තෙන් පරලොව ගොස් දුක් විදින්නෙක් ද නැත්තේ ය.⁴ යම් කෙනෙක් සම්භර තත්ති දී කායී, කාරණ දෙකට ගැළපෙන සේ (අනුරූප ව) ක්‍රියා සම්පාදනය කෙරෙත් ද, සෙසු තත්ති දී තමන් අභිමත දේ කෙරෙත් ද, ඔවුන් ගේ මේ නාස්තිකායට වඩා අධිකතර පාපයක් තවත් නැත්තේ ය. එහෙයින් අධම්මාමි වූ මේ නාස්තික මතය හැර බුද්ධිමත් තෙම සත්පුරුෂයන් ගේ බුඬිසාරූප වූ ආලෝකයෙන් සියල්ල දඹනය කරන්නේ ය.

¹ මදාකාරක උක්තයකුරු ආදියේ සංයෝගයෙන් මදශක්තිය ඇති වන්නාක් මෙන්, පඤ්චමහා-භූතයන් ගේ සංයෝගයෙන් මදශක්තිය මෙන් යම් කිසි විශේෂ ශක්තියක්හු ගේ ඉපදීමෙන් එම ශක්තිහු ගේ කාර්යකාරිත්වයක් (ප්‍රාණිජන්මය පිළිබඳ ව) ඇතැයි කියනහොත් : එය ද යුක්තිසුක්ත නො වේ. මක්නිසාද ? ස්වකීය ජාතික වූ ආරම්භකත්වය ඇත්තේ ද්‍රව්‍ය හා ගුණ විශේෂයෙහි ම ය. (ද්‍රව්‍යය අනාග ද්‍රව්‍යයක්හු ගේ හෝ ගුණය ගුණාන්තරයක්හු ගේ හෝ ආරම්භකයෙකු නො විය හැක්කේ ය.)

² ස්වභාවය පමණක් ජන්මකාරණ නුව වද, පරනිර්මාණය (අනෙකෙකුගේ මැවීම) සත්ථෙව්ත්-පත්තියට කාරණය ය යි පරනිර්මාණවාදීහු කියත්. පර සංඥක වූ යම් කිසි අමිතසංකල්ප විශිෂ්ට පුරුෂයෙක් ඇත, ඔහු නිර්මාපකයා (මැවුමකරු) ය යි කියත්. තවද ඔහු (මවන්නා) ම තමන් කැමැති පරිදි මනස හා සිරුර නිර්මාණය කරයි, එසේ ම කැමති කැමති තත්ති ආත්මයන් මවා ලයි, එහෙයින් මරණින් මතු පරලොව ගොස් හෝග කාලාච්ඡානායෙහි නැවත පුනරුත්පත්තියට පැමිණෙන නිත්‍ය වූ ආත්මයක් ද නැත. පරනිර්මාණවාදීන් ගේ මේ මතය ද යුක්තිවිරෝධ යැ.

³ ආත්මය නිත්‍ය යැ, ආත්මය ම සුදුසු කාලයෙහි ස්ථූල ශරීරය හැර මෙලොවින් පරලොව යන හෙයිනි. එසේ ම එහි දී කළ කම්හි එල විද, අවසානයෙහි නැවතත් ජන්මග්‍රහණය කරන හෙයින් ද වේ. මෙසේ ආත්මය නිත්‍ය යි. කර්ම හා කර්මඵල හා පුනරුත්පත්තිය ද ඇත්තේ ම ය යනු විකා පාඨ යි.

⁴ යදාවජාවාදීහු අභිශයින් නිකුතියයෝ වෙත්. ඔවුන් ගේ වාක්‍යගත යදාවජාවාදයක් මුත් ක්‍රියාගත යදාවජාවාදයක් නැත. කර්ම හා කර්මඵල නැතැ යි කියන ඔවුහු මව, දියණිය, සොහොයුරිය බිරිය යන මොවුන් පිළිබඳ ව මාතෘත්වාදිය දක්වෙන සේ හැසිරෙත්. එහිදී යදාවජා ආචාර නො කෙරෙත්.

[illegible]

6. ආත්මය, ඉන්ද්‍රිය, මනස, (රූප රසාදි) ඉන්ද්‍රියාරී යන මොවුන් ගේ සංයෝගයෙන් ඒ කාලයෙහි ප්‍රකට වන බ්‍රහ්මය ප්‍රත්‍යක්ෂ නම් කියනු ලැබේ.

7. යමක් ප්‍රත්‍යක්‍ෂ වූ දේ පෙරදැරි කොට ඇත්තේද (යමක් පූර්වයෙහි ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරන ලද දෙයට අනුව සලකාගනු ලැබේ ද) එය අනුමානය යි. (කාරණානුමාන, කායභානුමාන, සාමාන්‍යදූෂිත අනුමාන යන විසින්) අනුමානය ත්‍රිවිධ වේ. අතීත, වතීමාන, අනාගත යන තුන්කල්හි ම. ප්‍රත්‍යක්‍ෂ පූර්වක වූ අනුමානය අනුමේය වෙයි. දුම දැකීමෙන් නො පෙනෙන්නා වූ, වතීමාන වූ, සැඟවුණා වූ ගින්න ද, ගඟිය දැකීමෙන් අතීත මෙමුත්තා ද, බීජ දැකීමෙන් අනාගත එල ද, අඹ ආදී යම් ඇට වර්ගයකින් යම්බඳු එලයෙක් වී ද, එබඳු ඇටයෙකින් එබඳු ම එලයක් හටගන්නා බව ද අනුමාන කරනු ලැබේ.

8. යම් සේ ජලය, සිසුම, බීජ, සෘතු යන මොවුන් ගේ සංයෝගයෙන් ශක්ති-යන්ගේ හටගැනීම වේද, යම් සේ (පඤ්චමහාභූත ආත්ම යන) අධිධාතුන් ගේ සංයෝගයෙන් ශරීරය හටගනී ද, තවද මනුෂ්‍ය පුරුෂයා විසින් කායබීජයෙහි යොදා දු-දඩු දෙකේ මනුෂ්‍යයා හේතු කොට ගෙන යම් සේ ගිනි උපදී ද, එසේ ම නිෂ්පාදි-වතුෂ්පාද යුක්තිසූක්ත වූ කල්හි ව්‍යාධීන් ගේ විනාශය සැලසේ.

යම් බුඩියක් නො දන්නා ලද විෂයයන් ගේ සැබෑ තත්ත්වය දැනගැනීම පිණිස බොහෝ කරුණුවලින් හටගත් විෂයයන් දකියි (බලයි) ද, ඒ බුඩියට යුක්ති යයි කියනු ලැබේ. අතීත, වර්තමාන, අනාගත යන කාලත්‍රය පිළිබඳ විෂයයන් ගේ ආලෝචනානුසාරයෙන් යුක්තිය ද ත්‍රෛකාලික වේ, එයින් ධර්මාථිකාම යන ත්‍රිවිධ සම්පත් සාධනය ද වේ.

9. ආප්තෝපදේශ, ප්‍රත්‍යක්ෂ, අනුමාන, යුක්ති යන සතරම පරික්ෂා යයි කියනු ලැබේ. එයින් තොරව අන්‍ය පරික්ෂාවක් නැත. මේවායින් සත් අසත් සියලු විෂයයන් පිළිබඳ ව පරික්ෂණය සිදු වේ. එසේ ම පුනරුත්පත්තිය ඇති බව පරික්ෂණයෙන් ම දැනේ.

¹ සත්-භාවාත්මක. අසත්-අභාවාත්මක.

ආප්තාගමය

10. වේදයට ආප්තාගමය යි කියනු ලැබේ. එයින් බැහැර වූ වේදරීයට අවිපරිතවූ ද, පරික්ෂක පඨිවරයන් විසින් කරනලද්ද වූ ද, ශිෂ්ට ජනයා විසින් අනුමත කරන ලද්ද වූ ද, ලෝකානුග්‍රහය පිණිස පවත්නා වූ ද සියලු ශාස්ත්‍රවාදය ම ආප්තාගම නමින් හඳුන්වනු ලැබේ. දනය, තපස, යාගය, සත්‍යය, අභිසාව, බ්‍රහ්මවයසාව යන මේ සියලු කායධර්මයෝ අභ්‍යුදයාගේ හෙවත් මෙලොව සැප හා ස්වභිප්‍රාප්තිහු ගේ සහ මෝක්ෂයාගේ සාධනය සිදු කරන බව ආප්තාගමයෙන් දන හැකි ය. රජෝගුණ හා තමෝගුණ නො වැළකීමෙන් චිත්තශුද්ධියක් නො වුවන්ට මෙකී දනාදි ධර්මකායා කරණ කොට ගෙන පුනර්ජන්මයක් නො වන්නේ ය යන මෙබඳු උපදේශයක් නිදේශ වූ ආප්ත උත්තමයන් විසින් නො දෙනු ලැබේ¹. නිතර පුණ්‍යක්‍රියාවන්හි නිරත වූ, හය, රාග, ද්වේෂ, ලෝභ, මෝහ, අභිමාන යන මොවුන් ගෙන් වෙන් වූ, බ්‍රහ්මපරායණ වූ, යාගාදි කම් දන්තා වූ, නො පහරන ලද මනෝගති හා බුද්ධිශක්තිය ඇත්තා වූ ආප්ත මහර්ෂිහු දිව නෙක්වලින් දෑක පුනරුත්පත්තිය ඇති බව ප්‍රකාශ කළාහු ය.

ප්‍රත්‍යක්ෂ ප්‍රමාණ

11-12. පුනරුත්පත්තිය පිළිබඳ ප්‍රත්‍යක්ෂ ප්‍රමාණ ද විද්‍යාමාන වේ. ඒ මෙසේ ය :—ඇතැම් තන්හි දරුවා මව පිය දෙදෙනාට සමාන වූ අවයව ඇත්තෙක් නො වේ. එක ම දෙමව්පියන් ගෙන් උත්පත්තිය ලැබූව ද, ඔවුනොවුන් ගේ වණිය, ශබ්දය (සවරය), ආකාරය, සිත, බුද්ධිය හා භාග්‍යය ද පිළිබඳ ව වෙනස් කම් ඇති වේ. ඇතැමෙක් උසස් කුලයෙහි ද, ඇතැමෙක් පහත් කුලයෙහි ද උපදී. ඇතැමෙක් දසකම්ය කොට ද, ඇතැමෙක් ඉසුරුමත් ව ද ජීවත් වේ. ඇතැමෙක් සැපවත් ද ඇතැමෙක් දුඃඛිත ද වේ. ඇතැමෙක් දීඝායුෂ්ක ද, ඇතැමෙක් අල්පායුෂ්ක ද වේ. මෙහි දී නො කරන ලද දෙයට විපාක ලැබීම, ඉගැන්වීමක් නොමැති ව එකෙකෙහි උපන් ළදරුවා ගේ හැඩීම, තනකිරී බීම, සිනාසීම හා තැනිගැනීම ආදියට පැමිණීම, සමාන කම් ඇත්ත ඵලයාගේ විෂමතිය, සමහර කායධර්මයන්හි බුද්ධිය ප්‍රකාශ වීම හා සමහර කායධර්මයන්හි එසේ නො වීම, මෙලොවින් වූන වූ සත්ත්වයා ජාතිස්මරණ ඥානය ලැබ නැවත මෙලොව ඉපදීම, සමාන වස්තූන් සම්බන්ධයෙන් එකකට ප්‍රියවීම හා අනිකකට අප්‍රියවීම යන මේ ලකුණු ද උපදින බව දක්නට ලැබේ. එහෙයින් පෙර ජාතියේ දී තමන් විසින් කරන ලද කම් සමූහය නො වැළැක්විය හැකි බව ද, නො නැසෙන බව ද අනුමාන වේ. මේ දෙව නමැ යි ලෝකයා විසින් කියනු ලැබේ. තවද එය ජන්මාන්තර අනුබන්ධ කම්ය ද වේ. එහෙයින් පෙර කියන ලද අසම දරුවන් ලැබීම ආදි විෂමතා සමූහය ඒ පූර්වදෙහික කායධර්මයන් ගේ ම ඵලානුසාරයෙන් සිදු වේ. මෙසේ ම මෙලොව දී කළ කම්යන් ගේ ඵල ද, ඊළඟ උත්පත්තියේ දී පහළ වේ. ඒ කෙසේද :— ඵලයෙන් බීජය ද, බීජයෙන් ඵලය ද වන බව අනුමාන වන්නාක් මෙනි. පුනරුත්පත්තිය සම්බන්ධයෙන් යුක්තිය ද මෙසේ ම දක්නට ඇත්තේ ය. කතෘ, කරණ දෙදෙනා ගේ සංයෝගයෙන් ක්‍රියා සිඬිය වන්නාක් මෙන් ජීවත්මය හා පඤ්චමහාභූත යන ෂඩ්ධාතූන් ගේ සම්භවයෙන්

¹ රාජස කාමසාදි ගුණවලින් තොර වූ, ලෝකික වූ ඇල්මක් නැති එකී දනාදි දහම් කිව්වෙහි යෙදුණවුන්ට ම මෝක්ෂය අත් වේ. එනමුත් රජස් තමස් දෙකින් නො මිදී ඒ දනාදි ධර්මකාර්ය කරන්නවුන්ට මෝක්ෂය අත් නො වී මෙලොව සැප හා පරලොව ස්වභි සැප ද අත් වේ.